

Trend predpisovanja zdravil za zdravljenje demence v Sloveniji v obdobju 2008–2020

Marjetka Jelenc, Mercedes Lovrečič, Aleš Korošec, Sabina Sedlak

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana

Sindrom demence je kronična neurodegenerativna motnja, ki se povprečno razvija od 8 do 12 let. Poznamo več vrst demence, najpogostejša oblika je Alzheimerjeva bolezen (1). Bolezen je pogostejša pri starejši populaciji, njen razvoj pa delimo na tri faze: zgodnjo, srednjo in pozno fazo. Meje med posameznimi fazami niso precizno določene, simptomi pa se pri posameznikih izražajo različno. Demenco zdravimo s tako imenovanimi simptomatskimi zdravili, ki so učinkovita predvsem v zgodnjih fazah razvoja bolezni (2, 3). Mednje uvrščamo zaviralce acetilholinesteraze donepezil, rivastigmin in galantamin. Ta zdravila vplivajo na holinergične povezave v centralnem živčnem sistemu in imajo dokazano antiholinergično delovanje. Galantamin deluje tudi kot alosterični modulator na nikotinske holinergične receptorje. Vsa navedena zdravila so registrirana za blago do zmerno demenco. Četrto zdravilo za zdravljenje demence je memantin, ki učinkuje na receptor za N-metil-D-aspartat (NMDA) ter na glutamatergične poti (3). Zdravljenje je osredotočeno na izboljšanje kognitivnih in nevropsihiatričnih simptomov; psihoterapevtske in psihosocialne strategije so prav tako pomembne pri zdravljenju demence (1). Zgodnje odkrivanje, oz. diagnosticiranje, bolezni je pri demenci poleg ustreznega zdravljenja ključnega pomena. Družinski zdravnik lahko pomisli na Alzheimerjevo demenco, ko ugotovi, da ni reverzibilnih znakov za kognitivni upad, da se pri bolniku ni pojavil hitro in da pozabljivost ter spremenjeno vedenje obstajata brez jasnih nevroloških vzrokov in znakov. V takem primeru lahko skladno s slovenskimi smernicami za zdravljenje bolnikov z demenco takoj, brez čakanja na izvid specialističnega pregleda in izvida psihiatra, oz. nevrologa predpiše zaviralce acetilholinesteraze ali antagonist receptorjev glutamata. Vsakršno izgubljanje časa namreč lahko privede do slabših rezultatov zdravljenja. Preprečevanje bolezni, podaljševanje življenja, izboljševanje in varovanje zdravja so najširši cilji spremljanja porabe zdravil. Ker posledice demence predstavljajo naraščajoč zdravstveni, socialni in tudi ekonomski problem, je bil namen pričujoče študije oceniti trende predpisovanja

zdravil, specifičnih za zdravljenje demence v obdobju od leta 2008 do leta 2020 po spolu in starostnih skupinah v Sloveniji. Na podlagi podatkov iz *Baze ambulantno predpisanih zdravil Republike Slovenije* je bila izvedena retrospektivna, opazovalna študija ambulantno predpisanih zdravil za zdravljenje demence. Analiza je bila izvedena glede na spol, starost in časovno obdobje. Upoštevajoč starost so bili podatki prikazani po 5-letnih starostnih skupinah, v zadnji skupini je predstavljena starost 90 in več let. Glede na anatomsko-terapevtsko-kemijsko (ATC) klasifikacijo je bila analizirana ATC skupina N06D. Analiza je pokazala, da so bila najpogosteje predpisana zdravila za zdravljenje demence zaviralci encima acetilholinesteraze. Ambulantno predpisovanje teh zdravil se je povečalo pri obeh spolih. Število izdanih receptov se je povečalo za kar 169 %. Več kot podvojilo se je število pacientov, ki so prejeli vsaj en recept za zdravila za zdravljenje demence. Bolnikom, starejšim od 80 let, je bila predpisana večina receptov za zdravila za zdravljenje demence. Število žensk, prejemnic zdravil za zdravljenje demence se je v opazovanem obdobju povečalo za 131 %, število moških pa za 157 %. Kar se tiče stroškov za zdravila, so se le-ti od leta 2008 do 2012 zviševali, med letoma 2012 in 2020 pa so se zmanjševali, kar pripisujemo padcu cen zdravil ob vstopu cenejših proizvajalcev generičnih izdelkov na trg. Pričujoča raziskava ima nekaj pomanjkljivosti. Z zdravili se zdravijo tudi nespecifični simptomi nediagnosticirane osnovne bolezni. Naša raziskava ni vključevala zdravil za zdravljenje spremljevalnih simptomov nediagnosticirane bolezni. Tudi bolnišničnih zdravil nismo analizirali.

Pomembno je zavedanje, da vsi bolniki z demenco še vedno niso ustrezno medikamentozno zdravljeni, posebno v zgodnji fazi razvoja demence, ko pogosto bolezen še ni diagnosticirana. Simptomatska zdravila, s katerimi danes zdravimo demenco, so namreč najučinkovitejša v zgodnjih fazah razvoja bolezni. Prepoznavanje simptomov in zgodnja postavitve diagnoze je zato z vidika učinkovitosti zdravljenja zelo pomembna.

Literatura:

1. *Krajnc N, Savšek L. Demenca: definicija, oblike in možnosti zdravljenja. Medicinski razgledi, 2019; 58 (4): 473–89.*
2. *Cummings J, Morstorf T, Lee G. Alzheimer's disease drug development pipeline: 2016. Alzheimer's & Dementia: Translational Research & Clinical Interventions 2, 2016; 222–3.*
3. *Gregorič Kramberger M. Demenca je izziv sodobne družbe. Farmaceutski vestnik: strokovno glasilo slovenske farmacije, 2017; 68 (2): 123–8.*